

Prognose economische impact Rabobank Hockey World Cup 2014

Paul Hover (Mulier Instituut)

Egbert Oldenboom (MeerWaarde)

Jerzy Straatmeijer (Mulier Instituut)

Joost Kock (MeerWaarde)

Prognose economische impact Rabobank Hockey World Cup 2014

in opdracht van de gemeente Den Haag

Paul Hover (Mulier Instituut)

Egbert Oldenboom (MeerWaarde)

Jerzy Straatmeijer (Mulier Instituut)

Joost Kock (MeerWaarde)

© *Mulier Instituut/MeerWaarde*
Utrecht/Epse, maart 2013

*Mulier Instituut
sociaalwetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445
3508 AK Utrecht*

*t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

Kerncijfers	5
1. Inleiding	7
1.1 WK Hockey 2014	7
1.2 Doelstelling en uitgangspunten	7
1.3 Methode	8
1.4 Leeswijzer	9
2. WK Hockey 2014	11
3. Verwachte economische impact	13
3.1 WK Hockey 2014	13
3.2 World Grand Masters Association World Cup 2014	16
3.3 Verdringing	16
3.4 Totale verwachte economische impact	18
4. Conclusie	19
Bijlage 1: Major Sporting Event Tourism Flow Model	21

Kerncijfers

De verwachte economische impact van de Rabobank Hockey World Cup 2014 en de World Grand Masters Association World Cup 2014 voor de gemeente Den Haag bedraagt circa 8,8 miljoen euro (tabel 1). De reguliere bezoekers dragen het meeste bij (72% van de totale impact). Deze verwachte economische impact verwijst naar de directe bestedingen van de belangrijkste stakeholders (bezoekers, gemeente, KNHB, pers, deelnemers en begeleiding) op korte termijn die zonder het evenement niet gedaan zouden zijn. De investering van de gemeente Den Haag (4,9 miljoen euro) is reeds in dit bedrag verrekend. Vanuit die optiek gezien is het bedrag van 8,8 miljoen de ‘netto-opbrengst’ van de gemeente Den Haag.

Tabel 1 Verwachte economische impact Rabobank Hockey World Cup 2014 en World Grand Masters Association World Cup 2014 voor gemeente Den Haag, in euro's (afgerond) en procenten

	€	%
Reguliere bezoekers	6.292.000	72
Bezoekers/deelnemers WK veteranen	1.188.000	14
Bezoekers/VIP's	1.274.000	14
Deelnemers	2.235.000	25
Pers	181.000	2
Organisatie WK	-2.456.000	-28
Organisatie WK veteranen	85.000	1
	-	
Totaal	8.797.000	100

Voor een juiste interpretatie van deze resultaten is het van belang het volgende hoofdstuk te lezen.

1. Inleiding

1.1 WK Hockey 2014

De Rabobank Hockey World Cup 2014 vindt plaats van 31 mei tot en met 15 juni in Den Haag. De openingsceremonie vindt plaats op 30 mei 2014 in het World Forum. Het Kyocera Stadion van ADO Den Haag zal het sportief epicentrum van het hockeytoernooi vormen. Hiernaast zal een deel van het hockeytoernooi plaatsvinden in het nog te realiseren GreenFields stadion (een tijdelijke hockeyaccommodatie). 24 teams (dames en heren) uit 15 verschillende landen strijden in 76 wedstrijden om de wereldtitels. Nederlandse deelname is voor zowel het vrouwen als het heren hockeyteam zeker. Andere landen proberen zich nog te kwalificeren, waaronder onze Zuiderburen. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de opzet en doelen van dit topsportevenement.

1.2 Doelstelling en uitgangspunten

Doelstelling

Doel van dit onderzoek is het prognosticeren van de economische impact van de Rabobank Hockey World Cup 2014 en de World Grand Masters Association World Cup 2014 ('WK voor veteranen') voor de gemeente Den Haag. Bij de interpretatie van de resultaten is het van belang kennis te nemen van de onderstaande definities. De gemeente Den Haag kan de uitkomsten van het onderzoek opnemen in de rapportage die zij eind maart aan de gemeenteraad wil overleggen.

Economische impact

Bij elk evenement is een veelheid aan economische effecten denkbaar: bestedingen aan reclame door het bedrijfsleven, overnachtingen door bezoekers, promotie-effecten voor de gemeente, et cetera. De economische impact heeft betrekking op een deel van deze economische effecten. De economische impact verwijst naar de directe bestedingen van de belangrijkste stakeholders (bezoekers, organisatie, pers, deelnemers en begeleiding) op korte termijn die zonder het evenement niet gedaan zouden zijn (zogenaamde additionele bestedingen). Uitgaven van (lokale) overheden zijn volgens de richtlijn niet additioneel omdat aangenomen wordt dat deze middelen op een ander moment ten goede komen aan de betreffende regio (het is een verschuiving van uitgaven in de tijd). Voor de organisatie van het evenement is het saldo van uitgaven en inkomsten in de gemeente het uitgangspunt. Het bedrag dat is uitgegeven in de gemeente wordt verminderd met het bedrag dat uit de gemeente is ontvangen. Eventuele (positieve) effecten ten aanzien van regio marketing of city branding, bijvoorbeeld als uitvloeisel van de media-aandacht, zijn niet verdisconteerd. Bij de prognose is uitgegaan van het scenario waarbij ADO Den Haag niet in de nacompetitie gaat spelen en er derhalve geen uitplaatsing van de BVO naar een ander stadion noodzakelijk is.

Additionele bezoekers

Additionele bezoekers van het WK Hockey 2014 zijn bezoekers die specifiek voor het evenement naar de regio zijn gekomen. Additioneel voor Den Haag wil in dit geval zeggen dat men, indien het WK niet had plaatsgevonden, niet aanwezig zou zijn geweest in de gemeente. Conform de richtlijn 'Prognose economische impact' (zie paragraaf 1.3) is als uitgangspunt genomen dat de inwoners van de gemeente Den Haag die het WK bezoeken niet als additioneel worden beschouwd. De uitgaven van inwoners van Den Haag aan het evenement betreffen in

veel gevallen een verschuiving van bestedingen in de tijd. De uitgaven van deze groep dragen dus niet bij aan de economische impact.¹

WK Hockey 2014

Net als bij andere grote topsportevenementen geldt ook voor het WK Hockey 2014 dat er diverse side-events en andere afgeleide activiteiten zijn. Met het WK Hockey 2014 wordt in dit onderzoek – tenzij anders vermeld – de 76 topsportwedstrijden bedoeld. Naast het ‘hoofdevenement’ is bij deze opdracht ook de economische impact van de World Grand Masters Association World Cup 2014 geprognoseerd.

Geografische afbakening

De economische impact van een evenement wordt beïnvloed door het geografisch gebied dat bij het onderzoek centraal staat. De economische impact van het WK is voor de provincie Zuid-Holland derhalve anders dan voor de gemeente Den Haag. In dit onderzoek is op verzoek van de opdrachtgever de impact voor de gemeente Den Haag becijferd.

1.3 Methode

De opzet van het onderzoek is gebaseerd op de richtlijn ‘Prognose economische impact’. Dit is één van de onderzoeksrichtlijnen van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP).² Bij de richtlijn wordt een combinatie van methoden ingezet, namelijk:

- Secundaire data-analyse (o.a. CBS, Respons);
- Semi-structureerde face-to-face interviews (o.a. sportbond, gemeente);
- Literatuurstudie (o.a. bidbook en economische impactstudies van referentie-evenementen).

De berekening van de totale verwachte economische impact volgt in grote lijnen de volgende systematiek:

- Er wordt een prognose gemaakt van de herkomst van de verschillende bezoekers, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen Hagenezen, Nederlanders uit de rest van Nederland en buitenlanders;
- Vervolgens wordt een prognose gemaakt van het aantal mensen dat overnacht en de verblijfsduur van deze personen;
- Daarna wordt geschat welk aandeel van deze groepen speciaal voor het evenement naar Den Haag zal komen;
- Tenslotte wordt er per groep een schatting gemaakt van de gemiddelde bedragen die er per dag en per overnachting besteed zullen worden.

¹ Uit een aanvullende analyse is gebleken dat de resultaten van deze studie niet wezenlijk verschillen als er wel van uit was gegaan dat bezoekers uit Den Haag als additioneel beschouwd zouden worden.

² Zie www.evenementenevaluatie.nl voor aanvullende informatie over de werkgroep en de richtlijnen. Egbert Oldenboom was in 2008 initiator van de werkgroep. Paul Hover is namens het Mulier Instituut diverse jaren actief lid van de WESP.

- De totale verwachte economische impact is vervolgens een vermenigvuldiging op basis van bovenstaande gegevens.

Bezoekers van topsportwedstrijden zorgen in de regel voor een flinke economische impact en dan met name buitenlandse bezoekers. Het aandeel buitenlandse bezoekers hangt samen met de landenteams die zich voor het toernooi hebben weten te kwalificeren. Ten tijde van dit onderzoek is nog niet bekend welke buitenlandse teams zich voor het toernooi zullen plaatsen.³ Het is met name van belang of de Belgische heren en dames zich zullen kwalificeren. Het aandeel buitenlandse bezoekers (en daarmee de economische impact) zal waarschijnlijk hoger zijn als België zich kwalificeert dan wanneer dat niet het geval is. Dat maakte de opdracht extra complex en uitdagend.

Het onderzoek is een coproductie van het Mulier Instituut en MeerWaarde. Paul Hover (Mulier Instituut), Egbert Oldenboom (MeerWaarde), Jerzy Straatmeijer (Mulier Instituut) en Joost Kock (MeerWaarde) hebben het project uitgevoerd.

Onze dank gaat in het bijzonder uit naar de prettige samenwerking met Ed Deelen (gemeente Den Haag), Joost Vettorato (KNHB) en Wim van Noortwijk (voorzitter organisatiecomité van NHC De Zestigplussers inzake de World Grand Masters Association World Cup 2014).

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk is de opzet Rabobank World Hockey Cup 2014 en de World Grand Masters Association World Cup 2014 bondig verwoord. Hierbij is er ook aandacht voor de kansen voor de hockeysport en mogelijke maatschappelijke baten. De verwachte economische impact komt in hoofdstuk 3 aan de orde. Tot besluit is er in hoofdstuk 4 een conclusie getrokken. Er is gekozen voor een compacte opzet van het rapport. De lezer die geïnteresseerd is in de berekeningen die aan de basis staan van de resultaten, kan daarvoor het meegeleverde Excelbestand raadplegen.

³ Omdat Nederland gastland is, zijn de Nederlandse dames en heren zeker van plaatsing.

2. WK Hockey 2014

Toernooi

De Rabobank World Hockey Cup 2014 wordt georganiseerd van 31 mei tot en met 15 juni in en rondom het Kyocera Stadion in Den Haag. Aan het WK nemen 24 teams deel, 12 vrouwelijke teams en 12 mannelijke teams, uit 15 verschillende landen wereldwijd. Nederlandse deelname van zowel het vrouwen als heren hockeyteam is zeker. In het wedstrijdprogramma van 76 wedstrijden in totaal zal elke dag een wedstrijd op prime time voor het Nederlandse team worden opgenomen. Het opgestelde programma bestaat uit 14 wedstrijddagen, waarbij 4 en 11 juni 2014 rustdagen zijn.

Een promodorp (Hockey Park), muziekovertredens, culinaire verrassingen en side events maken het evenement compleet. Voorbeelden van side events zijn een beach hockey toernooi, een WK voor veteranen, een bedrijventoernooi, een toernooi voor ambassades, een scholenevenement en een scheidsrechterscongres. Uniek is de ontwikkeling van een innovatief multimedia platform. Dit is opgebouwd uit diverse (online) applicaties en biedt de gebruiker mogelijkheden om veel te personaliseren. Het bekijken van de Rabobank Hockey World Cup 2014 wordt hiermee, zowel in een van de stadions als thuis voor de buis, een gepersonaliseerde interactieve hockeybeleving. De FIH en de KNHB organiseren het toernooi in samenwerking met de gemeente Den Haag, het Ministerie VWS, ADO Den Haag, partners, sponsors (o.a. Rabobank als titelsponsor) en suppliers van de KNHB.

Het Kyocera Stadion zal met een capaciteit van 15.000 stoelen dienst doen als hoofdstadion. Hiernaast zal gebruik worden gemaakt van het nog te realiseren GreenFields stadion met een capaciteit van 5.000 zitplaatsen. Op 31 mei 2014 worden de eerste wedstrijden gespeeld en op 14 en 15 juni vinden de finales plaats. De slogan van het toernooi luidt: "Let's celebrate hockey".

Betekenis voor sport en samenleving

Een WK in eigen land is in potentie een voedingsbodem voor marketing van de hockeysport. In dat kader wordt door de organisatoren verwezen naar het WK hockey in 1998, dat eveneens in een voetbalstadion (Galgenwaard) in Nederland plaatsvond. De Nederlandse mannen wonnen destijds goud, de vrouwen zilver. In de hockeywereld wordt aangenomen dat dat toernooi sterk heeft bijgedragen aan de forse groei van de hockeydeelname in Nederland die vanaf die periode is ingezet. Een dergelijk succes wordt ook nu weer nagestreefd, waarbij met name de focus ligt op het verhogen van de hockeydeelname onder jongens en mannen en het verminderen van de uitval van hockeyers in de leeftijdsklasse 14-18 jaar. De Rabobank Hockey World Cup 2014 kan daarnaast een positieve impuls opleveren op het gebied van economie, citymarketing, cultuur, onderwijs en vrijwilligerswerk. Om deze maatschappelijke doelen te realiseren wordt er samengewerkt met allerlei organisaties, zoals scholen, cultuur- en welzijnsinstellingen en sportverenigingen.

Om ervoor te zorgen dat het toernooi ook in de stad zelf gaat leven wordt er in het centrum van Den Haag, op het Plein, een Haags Hockey Huis gebouwd. Er zijn plannen om er hockeyveldjes aan te leggen, een cultuurpodium en een locatie voor bijeenkomsten en evenementen te realiseren. Bovendien wordt verkend of het Haags Hockey Huis als locatie kan fungeren voor

het opnemen van televisie-uitzendingen. Dit initiatief draagt positief bij aan de reikwijdte en maatschappelijke betekenis van het topsportevenement.

World Grand Masters Association World Cup 2014

De World Grand Masters Association (WGMA) heeft de licentie en de organisatie van de 6th Grand Master Hockey World Cup voor 2014 in handen gegeven van de NHC De Zestigplussers uit Den Haag. Dit toernooi, ook wel kort aangeduid met 'WK veteranen', is voor hockeyers van 60 jaar en ouder, afkomstig uit alle uithoeken van de wereld (o.a. Egypte, Zuid-Korea, Australië). De organisatie verwacht ongeveer vijftig teams, waarbij elk team bestaat uit gemiddeld twintig personen. Het evenement vindt in zijn geheel plaats tijdens het WK Hockey, namelijk in de periode van 5 tot en met 13 juni 2014. Het WK veteranen wordt georganiseerd op de locatie van de Haagse hockeyclub Klein Zwitserland. Er wordt gespeeld op twee water- en drie zandvelden.

De WGMA beoogt de FIH te ondersteunen bij de promotie van de hockeysport onder zestigplussers. De associatie is door de FIH officieel erkend.

3. Verwachte economische impact

3.1 WK Hockey 2014

In deze paragraaf is volstaan met de weergave van de belangrijkste resultaten. De verwachte economische impact is per doelgroep beschreven. Daarnaast is separaat de verwachte economische impact vanuit de organisatie (samenwerking tussen gemeente en KNHB) becijferd. Ook is apart gekeken naar de organisatie van het WK voor veteranen.

Reguliere bezoekers (exclusief WK veteranen)

Het aantal bezoeken door ‘reguliere bezoekers’ (exclusief o.a. VIP’s, pers en deelnemers WK veteranen) wordt geschat op 160.000. Hoewel deelnemers aan het veteranentoernooi (zie hierna) in feite reguliere bezoekers zijn, was het voor het bepalen van de totale impact nuttig om deze groep apart te becijferen. Acht procent komt uit het buitenland, 72 procent uit Nederland en een vijfde uit Den Haag. De verwachte economische impact van deze groep bedraagt ruim 6,2 miljoen euro (tabel 3.1).

De belangrijkste gegevens die gebruikt zijn om tot dit bedrag te komen worden kort aangehaald.⁴ Voor wat betreft de gemiddelde bestedingen is uitgegaan van 25 euro per persoon per dag voor Nederlandse dagjesmensen en 60 euro per persoon per dag voor Nederlanders die overnachten (exclusief uitgaven aan logies). Voor buitenlanders zijn deze bedragen respectievelijk 70 euro en 80 euro. Aan logies geven Nederlanders per persoon gemiddeld 40 euro uit en buitenlanders 70 euro.⁵

Tabel 3.1 Verwachte economische impact reguliere bezoekers, in aantallen, euro’s en procenten

		DH	NL	BL	Totaal
Bezoeken (tickets)		20%	72%	8%	160.000
Additionele bezoeken	Verblijfstoerist	-	4.608	9.216	13.824
	Dagtoerist	-	93.024	2.240	95.264
Totale bestedingen (€)		-	3.370.080	2.921.600	6.291.680

Bezoekers/deelnemers World Grand Masters Association World Cup

Het aantal bezoeken door bezoekers/deelnemers van het WK voor veteranen wordt geschat op 8.500. 59 procent komt uit het buitenland, 35 procent uit Nederland en zes procent uit Den Haag. De economische impact van deze groep bedraagt bijna 1,2 miljoen euro.

⁴ Dit is geen uitputtende opsomming van cijfers op basis waarvan de lezer zelf na kan rekenen hoe het bedrag van ruim 6,2 miljoen tot stand gekomen is. Daarvoor is de berekening te complex. De geïnteresseerde lezer wordt hiervoor verwezen naar het Excelbestand dat bij dit rapport hoort.

⁵ Hierbij moet bedacht worden dat deze gemiddelden per persoon zijn (dus voor twee personen in een tweepersoonskamer het dubbele) en dat deze gemiddelden inclusief (gratis) overnachtingen bij vrienden en kennissen zijn.

Voor het bepalen van de verwachte economische impact van deze groep is uitgegaan van informatie van het organisatiecomité, dat uitgaat van 1.600 deelnemers (en andere betrokkenen), waarvan 90 procent afkomstig uit het buitenland. Van deze bezoekers wordt verwacht dat zij nagenoeg allemaal overnachten in de gemeente Den Haag, het grootste deel in hotels en de rest voornamelijk bij familie en vrienden.⁶ De gemiddelde bestedingen per persoon zijn vergelijkbaar met die van reguliere bezoekers. Verder is uitgegaan van een gemiddelde verblijfsduur van acht dagen en een gemiddelde bezoekduur van vijf dagen.

Tabel 3.2 Verwachte economische impact bezoekers/deelnemers WK veteranen, in aantallen, euro's en procenten

		DH	NL	BL	Totaal
Bezoeken (tickets)		6%	35%	59%	8.500
Additionele bezoeken	Verblijfstoerist	-	1.350	4.050	5.400
	Dagtoerist	-	1.350	450	1.800
Totale bestedingen (€)		-	179.550	1.008.000	1.187.550

Bezoekers/VIP's

Het aantal bezoeken door bezoekers/VIP's wordt geschat op 45.000. Acht procent komt uit het buitenland, 72 procent uit Nederland en twintig procent uit Den Haag. De verwachte economische impact van deze groep bedraagt bijna 1,3 miljoen euro.

Uit eerder onderzoek blijkt dat het gedrag van gasten van sponsors e.d. (VIP's) vergelijkbaar is met dat van reguliere bezoekers. Wel blijkt hun uitgavenpatroon iets lager te liggen (als gevolg van vergoedingen) en het aantal overnachtingen is meestal lager. Deze uitgangspunten zijn gebruikt voor deze prognose.

Tabel 3.3 Verwachte economische impact bezoekers/VIP's, in aantallen, euro's en procenten

		DH	NL	BL	Totaal
Bezoeken (tickets)		20%	72%	8%	45.000
Additionele bezoeken	Verblijfstoerist	-	1.296	2.592	3.888
	Dagtoerist	-	26.163	630	26.793
Totale bestedingen (€)		-	691.740	582.120	1.273.860

Deelnemers

Bij het WK zijn twaalf mannenteams en twaalf vrouwenteams aanwezig. Elk team bestaat uit achttien spelers en tien begeleiders. Dat betekent dat er in totaal 672 spelers en begeleiders zijn (waarvan 56 Nederlandse mannen en vrouwen). De verwachte economische impact van deze groep bedraagt 2,2 miljoen euro.

⁶ Dit patroon is ontleend aan eerder onderzoek, bijvoorbeeld tijdens Euro 2000, het WK Tafeltennis en de Grand Départ.

Uitgangspunt bij de berekeningen voor deze groep is een verblijfsduur van 21 dagen, dat wil zeggen ook al voorafgaand aan het toernooi. De uitgaven aan hotelovernachtingen zijn op 80 euro per persoon gesteld.⁷

Tabel 3.4 Verwachte economische impact deelnemers, in aantallen, euro's en procenten

	DH	NL	NL	Totaal
Additionele overnachtingen	-	1.176	12.936	14.112
Totale bestedingen overdag	-	70.560	1.034.880	1.105.440
Totale bestedingen overnachting	-	94.080	1.034.880	1.128.960
Totale bestedingen	-	164.640	2.069.760	2.234.400

Pers

Het aantal journalisten wordt geschat op 300, die het WK gemiddeld vijf dagen bezoeken (1.500 bezoeken). Een kwart van hen heeft de Nederlandse nationaliteit. Het merendeel van de additionele bestedingen komt dan ook voor rekening van de buitenlandse pers, omdat de Nederlandse pers nauwelijks overnacht zo blijkt uit eerder onderzoek. In totaal bedraagt de verwachte economische impact van deze groep ruim 180.000 euro.

Tabel 3.5 Verwachte economische impact pers, in aantallen, euro's en procenten

		DH	NL	BL	Totaal
Bezoeken (tickets)		0%	25%	75%	1.500
Additionele bezoeken	Verblijfstoerist	-	38	1.125	1.163
	Dagtoerist	-	338	-	338
Totale bestedingen (€)		-	27.338	153.000	180.338

Organisatie WK

De organisatie van het WK kan worden beschouwd als een coproductie van de gemeente Den Haag en de KNHB (in nauwe samenwerking met partners, waaronder het Ministerie van VWS, sponsors en suppliers). Op verzoek van de opdrachtgever is ten behoeve van deze impactmeting de aannahme gedaan dat de gemeente Den Haag 4,9 miljoen investeert en dat het Ministerie van VWS 2 miljoen bijdraagt. De economische impact die de organisatie realiseert bestaat uit het saldo van inkomsten uit de gemeente Den Haag en de uitgaven in de gemeente Den Haag. Na consultatie van de gemeente en de KNHB zijn er in dat kader aannames gedaan, want ten aanzien van diverse zaken zijn er nog geen contracten afgesloten. In het algemeen geldt dat naarmate er meer wordt uitgegeven in Den Haag, de economische impact groeit.

De verwachte uitgaven van de totale WK-organisatie bedragen 16,2 miljoen euro, waarvan ingeschat wordt dat 30 procent (4,8 miljoen euro) wordt besteed in de gemeente Den Haag. Dit betreft voor een belangrijk deel de investering in de accommodaties en venue (in en rondom het Kyocera Stadion). Tevens wordt ingeschat dat 43 procent van de inkomsten uit de gemeente Den Haag afkomstig is (6,9 miljoen euro), waaronder de gemeentelijke bijdrage van 4,9 miljoen

⁷ Dit wil dus zeggen dat als alle deelnemers in tweepersoonkamers overnachten de gemiddelde kamerprijs op 160 euro komt.

euro. De bijdrage van de gemeente Den Haag wordt niet gezien als additioneel. Dat geldt ook voor een deel van de bijdrage van VWS: van de bijdrage van het Rijk is ruim 3 procent niet additioneel voor Den Haag.⁸ Daarnaast is naar schatting 25 procent van de inkomsten uit ticketing niet additioneel.⁹ Het saldo van inkomsten uit de gemeente Den Haag en de uitgaven in de gemeente Den Haag is - na correctie voor gemeentelijke sponsoring, de bijdrage van VWS en ticketing - derhalve ruim +/- 2,4 miljoen euro (tabel 3.6).

Tabel 3.6 Verwacht saldo uitgaven +/- inkomsten gemeente Den Haag, in euro's

Uitgaven in Den Haag		4.829.305
Inkomsten uit Den Haag, excl. bijdrage gemeente en VWS		825.411
Correctie bijdrage gemeente (-/-)	4.900.000	
Correctie bijdrage VWS (-/-)	60.265	
Correctie additionele tickets (-/-)	1.500.000	
Saldo uitgaven +/- inkomsten		-2.456.372

3.2 World Grand Masters Association World Cup 2014

De additionele bestedingen van de deelnemers (en meereizende personen) aan de World Grand Masters Association World Cup 2014 zijn reeds verrekend bij de impact van het WK. Immers, deelnemers en andere betrokkenen van dit WK voor veteranen zullen zich in grote getalen vermengen met de bezoekers van het WK. Wel dient de economische impact van de organisatie van het WK veteranen nog berekend te worden. De organisatie werkt naar eigen zeggen met een begroting van 100.000 euro. Het deel van de organisatorische uitgaven dat in Den Haag wordt besteed wordt geschat op 95 procent. Veel van de inkomsten (waaronder inschrijfgelden) zijn afkomstig van buiten de gemeente Den Haag omdat er veel buitenlandse deelnemers zijn (circa 90 procent). Bovendien vergoedt de organisatie geen onkosten voor deelnemers: reis, verblijf en inschrijvingskosten worden door deelnemers en meereizende personen zelf betaald. Het aandeel van de inkomsten dat afkomstig is uit de regio Den Haag bedraagt ongeveer 10 procent.

Tabel 3.7 Verwacht saldo uitgaven +/- inkomsten organisatie WK veteranen, in euro's

Uitgaven in Den Haag	95.000
Inkomsten uit Den Haag	10.000
Saldo uitgaven +/- inkomsten	85.000

3.3 Verdringing

De vermelde economische impact kan worden beschouwd als een bovengrens aangezien crowding out-effecten niet verrekend zijn. Dit is het verschijnsel dat het evenement andere toeristen of de inwoners van de gastregio van het evenement verdringt (zogenaamde 'cancellers')

⁸ Aangezien ruim drie procent van de Nederlandse bevolking in Den Haag woont. De redenering is dat dit bedrag zonder het WK vroeg of laat ook in Den Haag besteed zou worden.

⁹ Er is uitgegaan van in totaal 6 miljoen euro aan inkomsten uit ticketing.

en ‘runaways’). Bepaalde groepen toeristen kunnen de regio mijden als gevolg van het WK (o.a. weglopen van verwachte drukte). Hetzelfde geldt voor inwoners die hun woonomgeving verlaten vanwege het evenement. Omdat de grote WK-drukke zich concentreert op één afgesloten locatie buiten het centrum is het niet waarschijnlijk dat (dag)toeristen en zakenmensen Den Haag gaan mijden vanwege verwachte drukte.¹⁰ Wel lijkt er sprake van de mogelijkheid dat de gemeente noodgedwongen wordt gemeden omdat er geen plaats meer is in hotels en andere verblijfsaccommodaties zoals B&B's. Bezoekers kunnen dan uitwijken naar aangrenzende gemeenten. Verdringing wordt in de hand gewerkt door beperkte slaappleatscapaciteit in logiesaccommodaties. Daarom is becijferd wat de capaciteit en de bezetting van slaappleatsen van logiesaccommodaties in de gemeente Den Haag in juni in voorgaande jaren was (tabel 3.8).¹¹

Tabel 3.8: Slaappleatsen, overnachtingen en bezettingsgraad in logiesaccommodaties in gemeente Den Haag in juni, in absolute aantallen en procenten

Periode	Slaappleatscapaciteit op dagbasis	Slaappleatscapaciteit op maandbasis ^a	Overnachtingen op maandbasis ^b	Bezettingsgraad op maandbasis (%)
2008	7.006	213.099	100.300	47
2009	7.129	216.840	97.600	45
2010	7.072	215.107	111.800	52
2011	7.432	226.057	119.600	53
2012 ^c	7.605	231.319	119.200	52

^a Aantal slaappleatsen x aantal dagen in juni (30)

^b Alle nachten die gasten doorbrengen in een hotel, motel, pension, appartement met hoteldienstverlening, jeugdaccommodatie of b&b met ten minste 5 slaappleatsen

^c Voorlopig cijfer

Bron: CBS (2013), bewerking Mulier Instituut

De gemiddelde bezettingsgraad van bedden in juni in de voorgaande jaren was 49,8 procent. Circa de helft van het slaappleatsaanbod is dus onbenut. De praktijk leert dat niet alle lege bedden verkocht kunnen worden omdat er personen zijn die alleen reizen en een tweepersoons kamer boeken. De twee bedden zijn in dat geval betaald en ‘bezet’, maar toch is er een bed ‘vrij’. Met deze kanttekening erbij is er een aanwijzing dat er dankzij het WK geen verdringing plaatsvindt.¹² Immers, er zijn op dagbasis grofweg 3.600 bedden beschikbaar en de vraag naar hotelbedden op dagbasis als gevolg van het WK wordt geprognosticeerd op 2.800. Wel is er de verwachting dat met het WK in Den Haag de hotelcapaciteit (nagenoeg) volledig benut is, temeer omdat bepaalde activiteiten (zoals het beach hockey toernooi en de congressen gerelateerd aan het WK) niet in deze prognose zijn opgenomen. Anderzijds zijn de cijfers van

¹⁰ Bij een grote stadsmarathon kan dat bijvoorbeeld anders liggen.

¹¹ Accommodaties met minder dan vijf slaappleatsen worden in het CBS-onderzoek niet meegerekend. De vermelde capaciteit en het aantal overnachtingen zijn derhalve een onderschatting.

¹² Ervan uitgaande dat er tegelijkertijd geen andere grote evenementen of congressen plaatsvinden die normaliter niet in juni in Den Haag plaatsvinden.

het CBS een onderschatting van bedcapaciteit en –bezetting omdat logiesaccommodaties met minder dan vijf slaapplekken buiten beschouwing zijn gelaten. Gebaseerd op deze exercitie is besloten dat de verwachte economische impact niet wordt gereduceerd als gevolg van te verwachten verdringingseffecten.

Of een eventueel verdringingseffect op termijn een nadelig effect heeft op het toerisme in de gemeente hangt af van de mate waarin de verdrongen toeristen (if any) in plaats van hun bezoek aan de gemeente een andere stad of regio hebben bezocht ('cancellers') óf dat zij op een ander moment Den Haag bezoeken ('Pre/Post switchers'). Voor aanvullende informatie en een schema van deze thematiek, zie bijlage 1.

3.4 Totale verwachte economische impact

De totale verwachte economische impact van de Rabobank Hockey World Cup 2014 en de World Grand Masters Association World Cup 2014 komt tot stand door de economische impact van de verschillende deelgroepen op te tellen (zie paragrafen 3.1 en 3.2). Een verdringingseffect (zie paragraaf 3.3) is niet verrekend. De conclusie luidt dat de economische impact circa 8,8 miljoen euro bedraagt (tabel 3.9). De reguliere bezoekers dragen het meeste bij (72% van de totale impact).

Tabel 3.9 Verwachte economische impact Rabobank Hockey World Cup 2014 en World Grand Masters Association World Cup 2014 voor gemeente Den Haag, in euro's (afgerond) en procenten

	€	%
Reguliere bezoekers	6.292.000	72
Bezoekers/deelnemers WK veteranen	1.188.000	14
Bezoekers/VIP's	1.274.000	14
Deelnemers	2.235.000	25
Pers	181.000	2
Organisatie WK	-2.456.000	-28
Organisatie WK veteranen	85.000	1
	-	
Totaal	8.797.000	100

4. Conclusie

De totale economische impact van de Rabobank Hockey World Cup 2014 en de World Grand Masters Association World Cup 2014 voor de gemeente Den Haag bedraagt circa 8,8 miljoen euro. De reguliere bezoekers dragen verreweg het meeste bij (72% van de totale impact). Bij de overweging om als lokale overheid (extra) te investeren in het WK is dit een belangrijk gegeven. Door het topsportevenement te verrijken met andere initiatieven krijgt het evenement in potentie meer maatschappelijke betekenis. Voorbeelden van plannen zijn de realisatie van een Haags Hockey Huis, de samenwerking met onderwijsinstellingen (ALO en ROC) en de koppeling met cultuur (de bijdrage van het Nederlands blazersensemble, maar bijvoorbeeld ook de voorgenomen expositie in het Haags Historisch Museum over de geschiedenis van de hockeysport). Bovendien mag verwacht worden dat het benutten van het WK als een zakelijk platform waar professionals elkaar kunnen ontmoeten ook positief zal bijdragen aan het welslagen van het evenement in termen van economische spin-off, onder andere voor de gemeente Den Haag. Deze baten zijn van waarde, maar niet makkelijk te duiden in euro's.

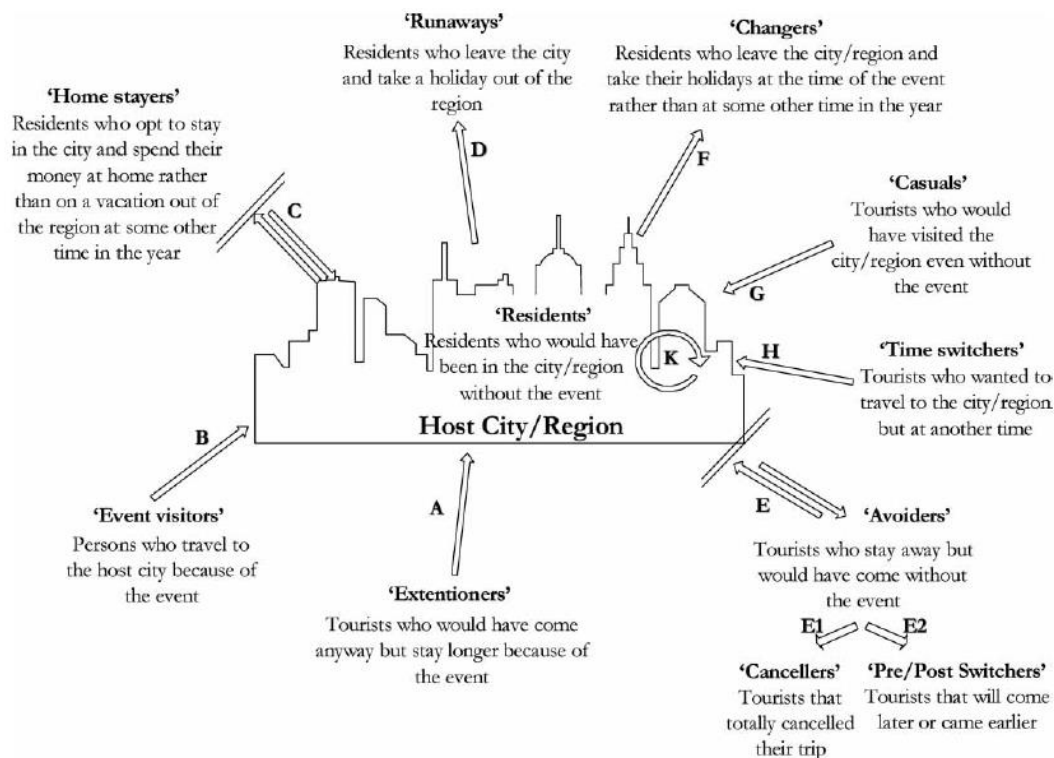
Daarnaast kan ook de verwachte mediawaarde in ogenschouw genomen worden. Met een WK Hockey binnen de gemeentegrenzen is gegarandeerd dat Den Haag twee weken internationale (positieve) mediabelangstelling geniet. De calculatie van de mediawaarde vormt geen onderdeel van voorliggende studie, maar de ervaring leert dat deze bij grote topsportevenementen al snel in de miljoenen loopt. De KNHB beoogt in 35 landen 50 miljoen tv-kijkers te bereiken.¹³ Die 'return on investment' kan ook als legitimatie van de investering van publieke middelen in een topsportevenement gelden.

Zowel de economische impact als de mediawaarde betreft effecten op korte termijn. Bij grote topsportevenementen zijn er vaak ook effecten die pas na maanden of jaren optreden. Voorbeelden zijn positieve bijdragen aan 'city branding' en (daardoor) een verbeterde positie van de gemeente Den Haag in de markt van bijvoorbeeld dagrecreatie, toerisme en zakelijke bijeenkomsten. Deze opbrengsten op de langere termijn spelen ook een rol bij de afweging van de investering van publieke middelen, bijvoorbeeld van een lokale overheid. Zij hangen ook samen met de mate waarin er door publieke en private organisaties wordt ingezet op de kansen die het WK Hockey – mede dankzij de bijdrage van de gemeente - biedt.

¹³ Presentatie Johan Wakkie, 8 november 2012, Meet & Share, Den Haag Marketing.

Bijlage 1: Major Sporting Event Tourism Flow Model

Figuur B1 Major Sporting Event Tourism Flow Model

Bron: Preuss et al. (2007)¹⁴

¹⁴ Preuss, H. (2007). 'FIFA World Cup 2006 and its legacy on tourism'. In: R. Conrady & M. Buck (red.). *Trends and Issues in Global Tourism*, pp. 83-102. Berlijn/Heidelberg: Springer.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl